

Vyjadrenie k stavu a možnosti reštaurovania/obnovy keramického diela

Dielo: keramický/kameninový plot
Autor: Akad. soch. Jozef Sušienka
Umiestnenie: Park pod Pamätníkom SNP, Banská Bystrica
Rozmery: dĺžka: 117 m, šírka: 30 cm, výška: 105 cm
Materiál: neglazované kameninové rebrové tvárnice, cementová malta, betónový základ a podmurovka
Dátum vzniku: 1968 – 1969

Stav diela:

Na základe obhliadky diela in situ boli zistené nasledovné skutočnosti:

- 1) Keramický plot je postavený z niekoľkých typov kameninových tvárník na betónovom základe a podmurovke, ktorá sa vlní v priestore parku a oddeľuje tak priestor parku od cesty. Priehľadné tvárnice sú vytvorené z plátov – rebier hrubých približne 2 – 3 cm. Pre účely použitia vo verejnom priestore sú rebrá nevhodne veľmi tenké, krehké a ľahko poškoditeľné. Rozdielne rozmery tvárník sú navzájom kompatibilné na vytvorenie dekoru. Medzi sebou sú spájané cementovou maltou.
- 2) Dielo je staticky narušené. Dôvodom je použitie nevhodného materiálu na podmurovku a základ pri jeho stavbe. Na betón bol použitý vápencový štrk, ktorý nasáva vodu zo zeme a dažďov a pôsobením mrazu a následným rozpínaním sa tejto vody – ľadu, sa celá hmota podmurovky rozpadá.
- 3) Rozpadom podmurovky sa narušila stabilita samotného kameninového múru, ktorý z podmurovky padá v celých blokoch, alebo vypadávajú jednotlivé diely – tvárnice, alebo aspoň praskajú.
- 4) Test nasiakavosti materiálu tvárník ukázal, že je to pomerne nízko nasiakavá kamenina, ktorá je vhodná na použitie v exteriéri, no použitím veľmi tvrdej cementovej malty na ich spájanie dochádza k ich poškodeniu. Pri zmenách teplôt – horúce leto, mrazivá zima, sa kamenina rozpína alebo sťahuje na rozdiel od cementovej malty, ktorá pracuje inak a neumožňuje tieto rozmerové posuny tlmiť. Výsledkom je praskanie krehkejších kameninových rebier tvárník a následné vypadávanie z múru. Podobný problém je s namrzaním betónového

základu a okolitej hlíny, ktoré sa zdvíhajú a klesajú v závislosti na objeme ľadu a tým narúšajú statiku a celistvosť múru.

Vyhodnotenie a návrh reštaurovania/obnovy:

- 1) Kameninový plot svojim umiestnením a rozmermi plní nie len funkciu optického oddelenia priestorov, ale láka aj deti a mládež ako miesto na stretnutie, posedenie či preliezanie.
- 2) Je v dezolátnom technickom stave, ktorý nespĺňa ani estetickú ani bezpečnostnú funkciu a môže spôsobiť vážne úrazy.
- 3) V žiadnom prípade nie je možné tento plot na svojom mieste „len“ opraviť, keďže primárny problém je v jeho základoch, ktoré by sa museli vymeniť.
- 4) Jeho zachovanie či oprava sú viac vecou sentimentu a spomienok, ale treba sa držať aj súčasnej reality jeho stavu a súčasne možností majiteľa.
- 5) Pre jeho prípadnú rekonštrukciu by bolo nutné celý plot veľmi opatrne, citlivo a odborne rozobrať, nevhodný a rozpadnutý betónový základ odstrániť a nahradiť ho novým z vhodnejšieho materiálu.
- 6) Vzhľadom na spájanie relatívne krehkých rebrovitých tvárnic, ktoré sú už pomerne dosť rozpraskané, tvrdou cementovou maltou, bude veľmi náročné rozobrať a očistiť tvárnice od tvrdej malty tak, aby nedošlo k ich ďalšiemu poškodeniu. Pri rozoberaní a čistení tvárnic sa z veľkou pravdepodobnosťou ukáže, že ich veľká časť už je rozpraskaná aj keď to teraz nie je na prvý pohľad vidno a nebude môcť byť použitá na novú výstavbu.
- 7) Opätovné postavenie plotu by bolo možné:
 - a. postavením len menšej časti z tých dielov, ktoré sa zachovali v dobrom stave a nepoškodia sa pri rozoberaní a čistení od cementovej malty (betónu),
 - b. alebo v celej pôvodnej dĺžke, kde by sa muselo pomerne veľké množstvo tvárnic vyrobiť nových, čo by bolo technicky, časovo aj ekonomicky veľmi náročné,
 - c. ďalšou – asi **najvhodnejšou alternatívou**, je citlivo a odborne rozobrať tvárnice a uložiť ich do bezpečného suchého depozitu, kým sa nenájde iné vhodné použitie na esteticky a funkčne vhodnom mieste a dostatočne bezpečnom vzhľadom na krehkosť materiálu kameniny, čo by bolo pre záchranu diela v súčasnej situácii najvhodnejšie.
- 8) Celý proces prípadnej obnovy bude časovo, technicky aj finančne mimoriadne náročný.

V Banskej Bystrici, 26. 3. 2026

Akad. soch. Štefan Mlích

FOTODOKUMENTÁCIA:

Kameninový plot so zvlneným pôdorysom oddeľuje priestor parku od cesty. Jednotlivé tvárnice sa ale rozpadajú, uvoľňujú a vypadávajú.

Nevhodný materiál na podmurovku a základ múru spôsobil ich rozpad a následne deštrukciu samotného múru.

Základ sa drolí a spôsobuje pád múru a rozlámanie rebrových tvárnic.

Niekoľko metrov plotu má ešte zachovanú aspoň časť tvárnic, často rozpraskaných alebo zlomených (vľavo), ale na niekoľkých metroch sa zachovali už len pozostatky rozdreného základu (vpravo).